

ІНСТИТУТ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДОКТРИНАЛЬНИХ ТА НОРМАТИВНИХ ПІДХОДІВ

Баймуратов М. О., Юрченко М. М.

У статті досліджуються доктринальні та нормативні підходи до існування, функціонування і розвитку інституту місцевого самоврядування в умовах глобалізації, яка супроводжується новими тенденціями, під які підпадає існування та функціонування інституту місцевого самоврядування та людських локальних територіальних спільнот, що виступають єдиним природним простором колективного існування людей із метою реалізації їхніх екзистенційних інтересів, - а це в умовах глобалізації детермінує їх розвиток і суттєве зростання ролі на державному, міжнародному і глобальному рівнях.

Ключові слова: глобалізація, місцеве самоврядування, локальна (територіальна) спільнота, територіальна громада, екзистенційні потреби і інтереси.

В статье исследуются доктринальные и нормативные подходы к существованию, функционированию и развитию института местного самоуправления в условиях глобализации, сопровождающейся новыми тенденциями, под которые подпадает как данный институт, так и человеческие локальные территориальные сообщества, выступающие единственным естественным пространством коллективного существования людей с целью реализации их экзистенциальных интересов, - а это в условиях глобализации детерминирует их развитие и существенное возрастание роли на государственном, международном и глобальном уровнях.

Ключевые слова: глобализация, местное самоуправление, локальная (территориальная) общность, территориальная громада, экзистенциальные потребности и интересы.

The article examines the doctrinal and normative approaches to the existence, functioning and development of the institution of local self-government in the context of globalization, which is accompanied by new trends, which are subject to the existence and functioning of the institution of local self-government and human local territorial communities, acting as a single natural space with a single natural space realization of their existential interests - and this in the conditions of globalization determines their development and significant growth of the role on the state, national and global levels.

It is argued that the existence of local self-government in the context of globalization is characterized not only by a powerful humanistic, methodological and epistemological, but also by significant state-making and globalization potentials, because it is here that the fundamental values of municipal democracy are combined with human rights, and precisely in the context of human rights, forms of expression, methods and degrees of implementation and protection, which confirms the scientific quality of doctrinal approaches to understanding the essence of local democracy and the constitution of municipal human rights.

It is proved that the axiology of municipalism is genetically linked to the phenomenon of municipal power, which is based on a symbiosis of municipal legal theory and practice, which also emphasizes the quality and constructiveness of the doctrinal

approach to institutionalization of public administration, (state and self-governing) only benefits from the presence of self-governing power generated by the territorial communities that form the territorial stroma (base) of the states and developing on a democratic basis, thus also determining the formation and development of a democratic international community of states that functions in accordance with the principles of generally recognized principles and rules of international law.

It is stated that the local self-government directly contributes to the development of a list of fundamental defects in each individual member of the territorial community - freedom, solidarity, equality, morality, altruism, self-organization, self-discipline, self-responsibility, subsidiarity, which are not only sensory-forming and system-forming values. democracy, human rights and modern municipalism, but they are at the same time characteristic features of these convergent phenomena at the center and the space of their realization - the local self-government and its first on a subjective basis - a territorial community - therefore, it is possible to boldly and reasonably state that it is the local self-government that is a social space within which it is possible to bring up the characteristics of a person and his groups and collectives, associations, and territorial communities and their members-residents the respective territories are the main carriers of these social values - and in the conditions of globalization such value of the above subjects only increases and is strengthened by subject-object and territorial-spatial characteristics; EOM and its first on a subjective basis - a territorial community - therefore, it is possible to boldly and reasonably state that it is the local self-government that is a social space within which it is possible to bring up the characteristics of a person and his groups and collectives, associations, and territorial communities and their members-residents the respective territories are the main carriers of these social values - and in the conditions of globalization such value of the above subjects only increases and is strengthened by subject-object and territorial-spatial characteristics.

Key words: globalization, local self-government, local (territorial) community, territorial community, existential needs and interests.

Постановка проблеми. Формування феноменології глобалізації у всіх її трьох визначених на сьогодні формах - економічній, політичній і правовій - як могутньої мегатенденції, що охоплює народи та держави і об'єднує їх навколо загальних закономірностей організації та реалізації міжнародного, державного, регіонального, локального, групового та індивідуального життя через їх інтеграцію та уніфікацію, є могутнім фактором різномірного та різнооб'єктного розвитку, що супроводжується новими та до цього часу невідомими тенденціями.

Однією з таких тенденцій, що детермінує розвиток та взаємний зв'язок між всіма формами глобалізації,

Баймуратов М. О., Юрченко М. М., 2019

виступає тенденція інтернаціоналізації конституційного правопорядку держав та конституціоналізація міжнародного публічного права, яка означає не тільки виникнення контактів між двома незалежними правовими системами - міжнародною та національною, але й їх взаємний зв'язок, що супроводжується взаємним впливом однієї системи на іншу та глибоким проникненням нормативно-принципових настанов однієї системи в іншу. Тобто ми стикаємось із феноменологією взаємодії та взаємовпливу міжнародної та національної правових систем, результатом чого виступає їх зближення (конвергенція права), взаємне запозичення принципів та нормативного масиву (рецепція права через механізм вироблення міжнародних договорів і механізм національної імплементації), а також поява впливу міжнародного нормативного масиву на національну правову систему (пріоритет норм міжнародного права перед нормами національного законодавства), запозичення з національного рівня правового регулювання об'єктів такого регулювання міжнародним правом, що ще зовсім недавно були абсолютними в системі прерогатив національної держави (права людини, виборче право, місцеве самоврядування тощо, «нормативний ліфт» об'єктів національного правового регулювання на міжнародно-правовий рівень).

Саме в таких умовах інститут місцевого самоврядування (далі - МСВ), що є суто самоврядною інституцією, що історично, соціально, екзистенційно та технологічно лежить в основі сучасної державності (держави-поліси; міста Середньовіччя, що мали статус Республік; міста, що отримували Магдебурзьке право; Запорізька Січ; Земства тощо), отримує своє міжнародно-правове визнання і легалізацію, стаючи суттєвим фактором як глобалізації, причому всіх її форм, так і фактором сучасного глобального конституціоналізму.

Стан дослідження. У контекстуалізації доктринального забезпечення наведених процесів необхідно зазначити, що починаючи з 1990 року, коли у вітчизняній науці почалося формування сучасних поглядів на інститут місцевого самоврядування та забезпечення пріоритету правосуб'єктності територіальних громад, муніципально-правовій проблематиці приділяли увагу М.О. Баймуратов, О.В. Батанов, Ю.Ю. Бальцій, В.І. Борденюк, І.П. Бутко, М.П. Воронов, В.П. Грובהва, Р.К. Давидов, Н.К. Ісаєва, В.М. Кампо, О.О. Карлов, А.А. Коваленко, М.І. Корнієнко, П.М. Любченко, М.П. Орзіх, О.К. Пастернак, Б.А. Пережняк, В.Ф. Погорілко, М.О. Пухтинський, Н.І. Руда, О.Ф. Фрицький та інші вчені, наукові надбання яких складають основу сучасної муніципально-правової доктрини держави. У 1993 р. М.О. Баймуратовим була захищена перша на той час кандидатська дисертація на тему «Організаційно-правові форми забезпечення місцевими радами народних депутатів співробітництва споріднених міст» [1], в якій уперше розглядалась міжнародно-правова проблематика діяльності органів МСВ України. У 1996 р. М.О. Баймуратовим була захищена перша на той час докторська дисертація з муніципального права на тему «Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування України» [2], в якій системно досліджувались питання становлення міжнародної правосуб'єктності органів МСВ нашої держави та процеси становлення інституту локальної демократії як об'єкта міжнародно-правового регулювання. Разом із тим слід зазна-

чити, що в подальшому, протягом більш ніж десяти років, в Україні не була захищена жодна докторська дисертація з муніципально-правової проблематики, що свідчить не тільки про її відповідну доктринальну складність, а й про невизначеність державної правової політики відносно існування та функціонування інституту МСВ та територіальної спільноти (громади) як його первинного суб'єкта (і це не дивлячись на конституційно-правове закріплення такого статусу в ст. 140 Конституції України [3]), відсутність державної муніципальної політики, а головне - відсутність чітко вираженого вибору моделі національної системи МСВ. Необхідно зазначити, що наведені фактори й сьогодні є актуальними та такими, що потребують свого вирішення.

Варто зазначити, що останніми роками в Україні захищено низку дисертаційних досліджень, в яких здійснено науковий аналіз окремих аспектів МСВ. Однак ці роботи не містять комплексного наукового аналізу статусу територіальних громад як первинних суб'єктів МСВ, самого інституту МСВ в контексті дослідження сучасної дихотомії локального та глобального чинників, що виникає в процесі їх існування і функціонування.

Слід також наголосити, що проблематика МСВ та територіальної громади (колективу, спільноти тощо) була предметом дослідження провідних сучасних зарубіжних науковців Г. Бребана, Ж. Веделя, І.В. Видріна, Б. Гурне, Р. Драго, Ю.Д. Казанчева, М.О. Краснова, О.О. Кутафіна, Т. Маунца, О.М. Писарєва, М.В. Постового, Г. Райта, В.І. Фадєєва, О.І. Черкасова, К.С. Шугриної та інших вчених - однак і ними проблематика функціонування інститутів територіальної громади та МСВ в умовах взаємодії та антагонізму локального й глобального чинників або в умовах глобалізації не розглядалась.

Разом із тим в останні роки в дослідженнях М.О. Баймуратова розглядалися інститути територіальної громади та МСВ саме в таких глобалізаційних аспектах, наприклад, у статтях «Місцеве самоврядування як загальний спадок людської цивілізації та феномен сучасного світового конституціоналізму» (2009) [4], «Місцеве самоврядування як фактор інтернаціоналізації національного та конституціоналізації міжнародного правопорядків» (2011) [5], «Місцеве самоврядування як суб'єкт парагеополітики» [6] тощо. У спільній монографії з Є.О. Васильєвим «Територіальна громада та органи місцевого самоврядування України в локальній системі зовнішньоекономічної діяльності» (2017) [7], що присвячена ролі територіальної громади та органів МСВ у становленні та розвитку системи зовнішньоекономічної діяльності на локальному рівні, М.О. Баймуратов досліджує феноменологію територіальної громади з метою визначення її зовнішньоекономічного потенціалу. У сумісній монографії з О.О. Кравцем «Роль юридичної служби органу місцевого самоврядування у формуванні та функціонуванні правового простору локальної демократії» (2018) [8] він уперше дослідив теоретичні аспекти формування правового простору локальної демократії в Україні в його національному та міжнародному вимірах.

Першим науковим дослідженням, що виконано під науковим керівництвом М.О. Баймуратова та присвячено актуальним профільним питанням існування інституту МСВ в умовах глобалізації, стало дисертаційне дослідження В.С. Могілевського на тему «Роль місцевого самоврядування у становленні національного та глобаль-

ного конституціоналізму: питання взаємодії та ефективності» (2019) [9], в якому системно розглянуті актуальні питання ролі і значення інституту локальної демократії в сучасних умовах державного та міжнародного життя в умовах реалізації настанов різних форм глобалізації.

Вважаємо, що такий підхід є продуктивним і для визначення ролі МСВ як важливого фактору глобалізації, тому що територіальна громада виступає його іманентним та первинним суб'єктом. Думається, що в умовах недостатньої доктринальної забезпеченості проблематики діяльності МСВ, в тому числі й в умовах глобалізації, і особливо в контекстуалізації його доктринального, а потім і нормативного супроводження, а потім і її найбільш високого рівня - забезпечення - такий підхід - через територіальну спільноту (громаду) на феноменологію МСВ - безумовно, є не тільки можливим, а й методологічно обґрунтованим і гносеологічно необхідним для теоретичного і праксеологічного застосування, причому як із доктринальної позиції, так і з позиції повсякденної соціально-правової практики.

Отже, метою цієї статті є дослідження доктринальних та нормативних підходів до існування та функціонування інституту місцевого самоврядування в умовах глобалізації.

Виклад основних положень. Необхідно наголосити на тому, що відправним методологічним фактором, що дозволяє реально розглядати МСВ як важливий фактор глобалізації, є визнання і констатація факту, що МСВ на сьогодні є ординарним об'єктом регулювання і регламентації як національного конституційного правопорядку держав-членів міжнародної спільноти, так і міжнародного правопорядку.

Дійсно, можна погодитись із М.О. Баймуратовим у тому, що в умовах становлення та розвитку правової демократичної державності об'єктивно зростає роль і значення колективних суб'єктів права, що виникають та функціонують на території держави, набуваючи і формуючи власний правовий статус, до яких відносяться й територіальні спільноти жителів відповідних територій - громади. Особливо яскраво проявляється їхня роль в умовах децентралізації публічної влади, коли територіальні громади, як первинні суб'єкти МСВ, починають грати, з одного боку, конституюючу роль у становленні феномена локальної демократії, а з іншого - інституційну роль як найважливіший елемент громадянського суспільства. Але в процесах економічної, політичної і правової глобалізації, й особливо у процесах міжнародної міждержавної інтеграції, що є яскравим прикладом останньої, вони починають грати й відповідну міжнародно-правову роль, набуваючи відповідні ознаки міжнародно-правової правосуб'єктності, причому в цих умовах формування правового середовища їх існування і функціонування перетворюється в об'єкт міжнародно-правових регламентацій і регулювання [10].

На наш погляд, треба визначити роль інституту МСВ та територіальних громад, що його уособлюють і представляють, відносно форм глобалізації.

В умовах політичної глобалізації інститут МСВ та територіальні громади відіграють роль найважливіших суб'єктно-територіальних акторів, бо, по-перше, функціонують на відповідній території національної держави, а по-друге, є відповідним управлінським простором, у межах якого здійснює та реалізує свої настанови публічна влада - тобто саме МСВ та терито-

ріальні громади у своїй сукупності складають державу (суб'єктно та територіально) і формують простір для організації і реалізації діяльності структур державної і самоврядної публічної влади (див., наприклад, ст. 5 Конституції України).

В умовах економічної глобалізації інститут МСВ та територіальні громади відіграють роль найважливіших суб'єктів економічного життя, що екзистенційно зацікавлені в економічному виробництві, яке завжди має локально-територіальний характер, системно організують і реалізують його у вигляді локального системно-колективного економічного комплексу, що складає соціально-економічне підґрунтя існування, функціонування і розвитку людської територіальної спільноти.

В умовах правової глобалізації МСВ та територіальні громади набувають статус об'єктів-суб'єктів міжнародно-правової нормотворчості: по-перше, вони стають належними і повноцінними об'єктами міжнародно-правового регулювання (наприклад, Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 року [11]); по-друге, вони стають активними суб'єктами глобалізаційних нормативних процесів, що розгортаються навколо їх та за їх активної участі, причому останні виступають не тільки активними прихильниками глобалізації, а й її супротивниками, особливо в контекстуалізації збереження своєї ментальної ідентифікації та екзистенційно-історичної парадигми існування та розвитку.

На нашу думку, основоположну роль в інтенсифікації зазначених процесів відіграє аксіосфера сучасного муніципалізму. На слушну думку О.В. Батанова, аксіологічна компонента сучасного муніципалізму розкриває його ціннісний потенціал як політико-правової ідеології, що являє собою систему ідеалів та ідей про фундаментальні цінності муніципальної демократії та прав людини (їх генезис, систему, форми вираження, методи та ступінь реалізації і захисту) та генетично пов'язана з феноменом муніципальної влади, в основі якої знаходиться симбіоз муніципально-правової теорії та практики. Так, наприклад, свобода, солідарність, рівність, моральність, альтруїзм, самоорганізація, самодисципліна, самовідповідальність, субсидіарність є сенсоутворюючими цінностями демократії, прав людини та сучасного муніципалізму [12].

Вважаємо, що такий підхід володіє і характеризується не тільки могутнім гуманістичним, методологічним та гносеологічним, а й суттєвим державотворчим та глобалізаційним потенціалами:

– по-перше, тут фундаментальні цінності муніципальної демократії поєднуються із правами людини, причому саме в контексті їх сумісного генезису, системи, форм вираження, методів та ступенів реалізації і захисту, що підтверджує наукову якість доктринальних підходів, що ми сповідуємо, відносно розуміння сутності локальної демократії і конституювання муніципальних прав людини - тобто визнання прав людини та муніципальних прав людини як форми їх природного та єдиного технологічно можливого існування, функціонування та реалізації, а також як «альфи і омеги» сучасного державного розвитку і основоположного ідеалу побудови глобалізованого світу, буде тільки підсилювати нормативно-принципові засади сучасної демократичної правової державності та міжнародного співтовариства держав, що активно існує, функціонує та вдосконалюється в умовах глобалізації;

– по-друге, аксіологія муніципалізму генетично пов'язується з феноменом муніципальної влади, в основі якої знаходиться симбіоз муніципально-правової теорії та практики, що також підкреслює доброякісність та конструктивність доктринального підходу до інституціоналізації МСВ як рівня публічної влади в державі, - отже, феноменологія публічної влади (державної та самоврядної /муніципальної/) тільки виграє від присутності самоврядної влади, що генерується територіальними громадами, які формують територіальну структуру (основу) держави, що розвивається на демократичних засадах, таким чином детермінуючи й формування і розвиток демократичної міжнародної спільноти держав, яка функціонує відповідно до настанов загальноновизнаних принципів та норм міжнародного права;

– по-третє, наводиться перелік основоположних вад - це свобода, солідарність, рівність, моральність, альтруїзм, самоорганізація, самодисципліна, самовідповідальність, субсидіарність, що є не тільки сенсоутворюючими, змістовноутворюючими і системноутворюючими цінностями демократії, прав людини та сучасного муніципалізму, але вони є одночасно характерними ознаками цих явищ, що сходяться в центрі та просторі їх реалізації - МСВ, та його первинна суб'єктна основа - територіальна громада, отже, можна сміливо і обґрунтовано стверджувати, що саме МСВ виступає тим соціальним простором, у рамках якого можливо виховувати наведені характеристики людини та груп і колективів, асоціацій, а територіальні громади та їх члени-жителі відповідних територій є основними носіями зазначених соціальних цінностей - причому в умовах глобалізації таке значення наведених суб'єктів тільки зростає та підсилюється суб'єктно-об'єктивними і територіально-просторовими характеристиками;

– по-четверте, враховуючи те, що всі наведені об'єкти - демократія (в нашому розумінні - пряма, представницька, партисипаторна (демократія участі), а також можливість застосування на локальному рівні функціонування соціуму деліберативної (дорадчої), агрегативної (демократія через голосування - демократія плюралізму) та агональної (демократія ідентичності) форм демократії тощо. - Авт.), права людини (в різних їх проявах та видах. - Авт.) і сучасний муніципалізм - є об'єктами міжнародно-правового регулювання та регламентації через норми міжнародного права договірною характеру, що містяться в міжнародних міждержавних багатосторонніх договорах, то визначення МСВ як важливого фактору глобалізації є доктринально, нормативно, організаційно, наративно обґрунтованим і підтвердженим та праксеологічно продуктивним [13], а з додаванням факторів функціональності, технологічності, змістовності і конотаційності таке розуміння ролі і значення у глобалізаційних процесах може бути застосованим і до територіальних спільнот (громад), що уособлюють МСВ;

– по-п'яте, виходячи з міжнародно-правового «наповнення» інституту МСВ, це свідчить про становлення системи дихотомії локального і глобального чинників, більш того, в розумінні становлення процесів глобалізації та в контекстуалізації існування територіальних спільнот (громад), що переважно існують тільки через застосування інституту МСВ, вибудовується просторово-процесуальний ланцюжок, що дає розуміння прямих і опосередкованих зв'язків, що існують

між сучасними акторами міжнародних відносин, які відносяться до різних рівнів управління, а саме: «локально-топусний рівень» - «субрегіональний рівень» - «регіональний рівень» - «державний рівень» - «міждержавний рівень» - «глобальний рівень» - саме на цих наведених рівнях існують та функціонують органи публічної влади, включаючи й органи МСВ (на перших трьох рівнях), що об'єднані загальними завданнями і функціями в рамках профільної компетенції щодо забезпечення прав і свобод людини, починаючи з локального і завершуючи глобальним рівнями;

– по-шосте, мова йде про затвердження «людиноцентричності» та «людинорозмірності» в розумінні й оцінюванні всіх процесів, що проходять навколо процесів становлення, функціонування, розвитку і вдосконалення інституту МСВ та територіальних громад, причому як у національному, так і в міжнародному вимірюванні, коли і МСВ, і розвиток територіальних громад ототожнюються з існуванням, функціонуванням і розвитком прав і свобод людини на локальному рівні соціуму, коли людина: а) розуміє, відчуває і використовує МСВ як єдину природну сферу свого існування в умовах державно організованого соціуму, в якій тільки і можливо реалізувати свої екзистенційні права, але індивідуально і колективно з іншими членами територіальної спільноти; б) використовує колективне існування в межах територіальної громади і саму громаду як універсальний соціально-облігаторний механізм для реалізації своїх екзистенційних настанов, намагань, потреб, інтересів через своє індивідуальне ствердження в межах загальної і правової соціалізації, а також своє ствердження в межах групи і колективу (мікро-, мезо- і макро-) як активного члену локального соціуму.

Досліджуючи вплив локального і глобального чинників, що є дихотомічною квінтесенцією МСВ у глобальному конституціоналізмі, який сьогодні найбільш ефективно розуміє та нормативно вимірює глобалізацію, і особливо глобалізацію правову, - що, безумовно, впливає на стабільне існування та функціонування територіальної громади в сучасних умовах, - можна розкрити потенціал МСВ в умовах глобалізації.

Насамперед, відносно локального чинника слід особливо підкреслити роль саме територіальної спільноти (громади) у становленні особистості людини. Саме в її рамках відповідно до принципу «людиногідності» людина має право дивитися на світ через призму своїх здорових прагнень, інтересів, потреб й запитів, приймати за цінності те, що їм відповідає, формуючи систему таких ціннісних інтересів на локальному рівні свого існування, та облаштовуватися у своєму локальному житті, орієнтуючись на них. У цьому сенсі, на наш погляд, найбільш цікавим у профільному застосуванні виступає загальний феномен культури. Виявляючи в культурі номологічний (від грец. *nomos* - закон, *logos* - слово, вчення, наука), тобто такий, що має відношення до загальних законів природи [14], технологічний і ціннісний елементи, С.М. Халін обґрунтовано підкреслює, що їх «гуманістична характеристика ... передбачає відому розвиненість кожної складової частини і, перш за все, з точки зору їх ... відповідності благу людини завжди, звичайно, історично конкретного і тому тією чи іншою мірою відносного ... Сам гуманістичний підхід до культури і в культурі ми пов'язуємо зі зростанням, розвитком і, в кінцевому підсумку, переважан-

ням, по-перше, вищої значущості (цінності, бажаності) людини в самій сфері цінностей, витісненням із неї антигуманних протилюдських залежностей, а по-друге, з підпорядкуванням гуманізованому ціннісному компоненту двох інших (номологічного і технологічного - Авт.)» [15]. Економічне і юридичне забезпечення прав і свобод людини ґрунтується на вловлюванні провідними суб'єктами здорових прагнень, потреб, інтересів людей.

Ураховуючи той факт, що основним локальним колективним носієм культури та акультурації (*acculturare* - від лат. *ad* - до і *cultura* - утворення, розвиток) є процес взаємовпливу культур, сприйняття одним народом повністю чи частково культури іншого народу [16], а в нашому випадку - сприйняття локальною спільнотою глобальних цінностей (права людини у всьому їх розмаїтті, цінності демократії тощо), виступає територіальна спільнота (грумада), що складається з невизначеної кількості неперсоніфікованих суб'єктів, її роль у становленні, продукуванні, множинності, розвитку та вдосконаленні локального чинника не має альтернативи.

Не виникає заперечення у тому, що феномен територіальної спільноти, яка складається з людей, став не тільки одним із суттєвих факторів і трендів сучасної правової та демократичної державності, а й демонструє той факт, що така державність здійснюється на колективістських та колабораційно-технологічних засадах, демонструючи участь широких верств населення у формуванні та здійсненні публічної влади на різних її рівнях - публічної державної влади та публічної самоврядної (муніципальної) влади, а також на багатосторонньому співробітництві навколо питань реалізації такої форми публічної влади, що надає їй суттєву підтримку та формує її організаційно-технологічний потенціал через механізми демократичної участі (партисипаторна демократія).

Разом із тим слід погодитись із думкою М.О. Баймуратова в тому, що цей, здавалось б, суто локальний суб'єкт, який виникає на локальному рівні функціонування соціуму та включає до свого складу тільки жителів відповідної адміністративно-територіальної одиниці держави, що мають різний правовий стан (громадяни, іноземні громадяни, апатриди, біженці тощо), несе в собі потенційний заряд глобальності та впливає на неї суттєвим чином [17].

Висновки. Резюмуючи, можна дійти висновку, що МСВ як суто самоврядний інститут публічної влади характеризується не тільки могутнім гуманістичним, методологічним та гносеологічним, а й суттєвим державотворчим та глобалізаційним потенціалами - це детермінується такими чинниками:

- саме в межах МСВ фундаментальні цінності муніципальної демократії поєднуються із правами людини, причому саме в контексті їх сумісного генезису, системи, форм вираження, методів та ступенів реалізації і захисту, що підтверджує наукову якість доктринальних підходів відносно розуміння сутності локальної демократії і конституювання муніципальних прав людини, - тобто визнання прав людини та муніципальних прав людини як форми їх природного та єдиного технологічно можливого існування, функціонування та реалізації, а також як «альфи і омеги» сучасного державного розвитку і основоположного ідеалу побудови глобалізованого світу буде тільки підсилювати нормативно-принципові засади сучасної демократичної пра-

вової державності та міжнародного співтовариства держав, що активно існує, функціонує та вдосконалюється в умовах глобалізації;

- саме аксіологія муніципалізму генетично пов'язується з феноменом муніципальної влади, в основі якої знаходиться симбіоз муніципально-правової теорії та практики, що також підкреслює доброякісність та конструктивність доктринального підходу до інституціоналізації МСВ як рівня публічної влади в державі - отже, феноменологія публічної влади (державної та самоврядної /муніципальної/) тільки вирає від присутності самоврядної влади, що генерується територіальними громадами, які формують територіальну строму (основу) держави, що розвивається на демократичних засадах, таким чином детермінуючи формування і розвиток демократичної міжнародної спільноти держав, яка функціонує відповідно до настанов загальнознайомих принципів та норм міжнародного права;

- саме МСВ напряму сприяє розвитку в кожній конкретній людині-члені територіальної спільноти відповідного переліку основоположних вад - це свобода, солідарність, рівність, моральність, альтруїзм, самоорганізація, самодисципліна, самовідповідальність, субсидіарність, що є не тільки сенсоутворюючими, змістовноутворюючими і системноутворюючими цінностями демократії, прав людини та сучасного муніципалізму, але вони є одночасно характерними ознаками цих явищ, що сходяться в центрі та просторі їх реалізації - МСВ та його первинна суб'єктна основа - територіальна громада, - отже, можна сміливо і обґрунтовано стверджувати, що саме МСВ виступає тим соціальним простором, в рамках якого можливо виховувати наведені характеристики людини та її груп і колективів, асоціацій, а територіальні громади та їх члени-жителі відповідних територій є основними носіями зазначених соціальних цінностей - причому в умовах глобалізації таке значення наведених суб'єктів тільки зростає та підсилюється суб'єктно-об'єктивними і територіально-просторовими характеристиками;

- всі наведені об'єкти, що функціонують в межах МСВ, - демократія (в нашому розумінні - пряма, представницька, партисипаторна (демократія участі), а також можливість застосування на локальному рівні функціонування соціуму деліберативної (дорадчої), агрегативної (демократія через голосування - демократія плюралізму) та агональної (демократія ідентичності) форм демократії тощо. - Авт.), права людини (в різних їх проявах та видах. - Авт.) і сучасний муніципалізм - є об'єктами міжнародно-правового регулювання та регламентації через норми міжнародного права договірного характеру, що містяться в міжнародних міждержавних багатосторонніх договорах, тож визначення МСВ як важливого фактору глобалізації є доктринально, нормативно, організаційно, нарративно обґрунтованим і підтвердженим та праксеологічно продуктивним, - а з додаванням факторів функціональності, технологічності, змістовності і конотаційності таке розуміння ролі і значення в глобалізаційних процесах може бути застосованим і до територіальних спільнот (громад), що уособлюють МСВ;

- виходячи з міжнародно-правового «наповнення» інституту МСВ, що напряму свідчить про становлення системи дихотомії локального і глобального чинників, - більш того, в розумінні становлення процесів

глобалізації та в контекстуалізації існування територіальних спільнот (громад), що переважно існують тільки через застосування інституту МСВ, - вибудовується просторово-процесуальний ланцюжок, що дає розуміння прямих і опосередкованих зв'язків, що існують між сучасними акторами міжнародних відносин, які відносяться до різних рівнів управління, а саме: «локально-топусний рівень» - «субрегіональний рівень» - «регіональний рівень» - «державний рівень» - «міждержавний рівень» - «глобальний рівень» - саме на цих наведених рівнях існують та функціонують органи публічної влади, включаючи й органи МСВ (на перших трьох рівнях), що об'єднані загальними завданнями і функціями в рамках профільної компетенції щодо забезпечення прав і свобод людини, починаючи з локального, і завершуючи глобальним рівнями;

- саме в межах МСВ мова йде про затвердження «людиноцентричності» та «людинорозмірності», розуміння й оцінювання всіх процесів, що проходять навколо процесів становлення, функціонування, розвитку і вдосконалення інституту МСВ та територіальних громад, причому як у національному, так й у міжнародному вимірюванні, коли і МСВ, і розвиток територіальних громад ототожнюються з існуванням, функціонуванням і розвитком прав і свобод людини на локальному рівні соціуму, коли людина: а) розуміє, відчуває і використовує МСВ як єдину природну сферу свого існування в умовах державно організованого соціуму, в якій тільки і можливо реалізовувати свої екзистенційні права, але індивідуально і колективно з іншими членами територіальної спільноти; б) використовує колективне існування в межах територіальної громади і саму громаду як універсальний соціально-облігаторний механізм для реалізації своїх екзистенційних настанов, намагань, потреб, інтересів через своє індивідуальне ствердження в межах загальної і правової соціалізації, а також своє ствердження в межах групи і колективу (мікро-, мезо- і макро-) як активного члену локального соціуму.

Література

1. Баймуратов М.О. Організаційно-правові форми забезпечення місцевими радами народних депутатів співробітництва споріднених міст : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса : ОГУ, 1993. 176 с.
2. Баймуратов М.О. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування України : дис. ... докт. юрид. наук. Одеса : ОГУ, 1996. 498 с.
3. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Баймуратов М.О. Місцеве самоврядування як загальний спадок людської цивілізації та феномен сучасного

світового конституціоналізму. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2009. № 4-5. С. 38-47.

5. Баймуратов М. Місцеве самоврядування як фактор інтернаціоналізації національного та конституціоналізації міжнародного правопорядків. *Юридичний журнал*. 2011. № 2. С. 46-53.
6. Баймуратов М.О. Місцеве самоврядування як суб'єкт пара геополітики. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2013. Вип. 32. С. 166-175.
7. Баймуратов М.О. Територіальна громада та органи місцевого самоврядування України у локальній системі зовнішньоекономічної діяльності. Одеса : Фенікс, 2017. 216 с.
8. Баймуратов М.О. Роль юридичної служби органу місцевого самоврядування в формуванні та функціонуванні правового простору локальної демократії. Одеса : Фенікс, 2018. 328 с.
9. Могілевський В.С. Роль місцевого самоврядування в становленні національного та глобального конституціоналізму: питання взаємодії та ефективності : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2019. 211 с.
10. Баймуратов М.О., Васильєв Є.О. Територіальна громада та органи місцевого самоврядування України у локальній системі зовнішньоекономічної діяльності. Одеса : Фенікс, 2017. С. 18.
11. Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 року / Рада Європи, 2010. 16 с.
12. Батанов О.В. Аксіосфера сучасного муніципалізму: політичні та правові аспекти. *Вісник Донецького національного університету. Сер.: Політичні науки*. 2016. С. 7.
13. Могілевський В.С. Роль місцевого самоврядування в становленні національного та глобального конституціоналізму: питання взаємодії та ефективності : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2019. С. 147.
14. Номологический / Национальная психологическая энциклопедия. URL : <https://vocabulary.ru/termin/nomologicheskii.html>.
15. Халин С.М. Культура: знания, технологии, ценности (знания, воления, умения - гуманистический подход). *Первый Российский философский конгресс. Т. VI. Философия культуры*. Санкт-Петербург, 1997. С. 195-196.
16. Акультурація. *Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>.
17. Баймуратов М.О. Територіальна громада та органи місцевого самоврядування України у локальній системі зовнішньоекономічної діяльності. Одеса : Фенікс, 2017. С. 21.

Баймуратов М. О.,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Юрченко М. М.,
кандидат політичних наук, доцент